

'Kroniek'

Mededelingen
Oudheidkundige Kring
Voorst

30e jaargang nr. 1
2007

De nieuwe damesmode bij de Ned. Spoorwegen is uit! Weg met de zuidwester! Zeventien overwegwachteressen doen nog dienst bij de bewaakte overwegen. Vroeger werden zij gehuld in cape en zuidwester, wat nu niet bepaald flatteus stond. Thans zijn zij in het bezit gesteld van een zeer mooie mantel met daaraan een met rode stof gevoerde capuchon. Op de mouw het gulden embleem der N.S. Mevrouw Siggers, op het baanvak Zutphen-Apeldoorn is één van de 17.

Oudheidkundige Kring Voorst
(opgericht 18 december 1975)

Dagelijks bestuur

Voorzitter:

E. van de Zedde, Koningin Wilhelminaweg 15, 7391 ER Twello, tel. (0571) 27 29 43

Secretaris:

M.H. Roos-Roelofsen, Rijksstraatweg 20, 7383 AR Voorst, tel. (0575) 50 20 99

Penningmeester/ledenadministratie:

J. Muller, Rijksstraatweg 136, 7391 MG Twello, tel. (0571) 27 47 68

Leden:

R. Egberts, Meermuidenseweg 23, 7391 TE Twello, tel. (0571) 27 44 49

J. Groenberg, Hietweideweg 30, 7391 XX Twello, tel. (0571) 27 60 37

G.B.J. Reinders, Wijkseweg 32a, 7396 BD Terwolde, tel. (0571) 27 43 32

W.A. Hartmans-Gotink, Blankematerweg 2, 7397 NT Nijbroek, tel. (0570) 56 17 37

Ereleden: Mr. J.H. Hermsen, H.J. ten Hove, J. Lubberts en L. Sevenster.

De contributie bedraagt € 14,= per persoon. Voor gehuwden of samenwonenden op hetzelfde post-adres € 16,50. Gironummer 16 64 122. Rabobank, rekeningnummer 36.28.09.267.

Voor het aan- en afmelden van het lidmaatschap en het doorgeven van adreswijzigingen kunt u contact opnemen met de penningmeester (zie boven).

Kroniek

Kroniek is het mededelingenblad van de Oudheidkundige Kring Voorst en verschijnt vier keer per jaar. Het wordt gratis toegezonden aan de leden van de Oudheidkundige Kring Voorst en is in beperkte aantallen à € 3,00 te koop bij het VVV-kantoor in Twello en boekhandel Oonk in Twello. Publicatie of overname van artikelen, geheel of gedeeltelijk, is alleen toegestaan met schriftelijke toestemming van de redactie en de auteurs.

Redactie-adres: H. Kleinjan, Langestraat 51, 7419 AR Deventer, tel. (0570) 641 648, e-mail: "kroniek@email.com".

Werkruimte Oudheidkundige Kring Voorst

Stationsstraat 59a

7391 EJ Twello

tel. (0571) 27 70 90

Geopend op dinsdag en woensdag van 9.00 tot 16.00 uur en op donderdagavond van 19.00 tot 21.00 uur.

ISSN 1384-8682

Kroniek

Maart 2007, 30e jaargang nr. 1

Inhoud

	Blz.
Activiteitenkalender	2
In Memoriam	3
Van de redactie	3
Uitnodiging ledenvergadering OKV 26 april 2007	4
Jaarverslag OKV 2006	4
Treinstations in de gemeente Voorst	4
Opnieuw: station Voorst/Empe	8
"Zie ginds komt de stoomtrein..."	12
De aanvallen op de spoorlijn in de oorlog	17
Het wachthuisje van Duistervoorde	18
Het Stationskoffiehuis in Voorst	22
Lezersreactie: Herberg "de Zwaan" in Teuge	24
Nieuwe aanwinsten	24
Uit de bladen	30
	31
	31
	31

Foto omslag:

Krantenartikel uit ca. 1958 over de nieuwe kleding van NS-personeel.

Tenzij anders vermeld komen alle foto's in deze Kroniek uit de collectie van de O.K.V.

***De Kroniek verschijnt vier keer per jaar:
in de maanden maart, juni, september en december.
Uiterste inleverdatum kopij voor de volgende Kroniek:
1 mei 2007***

Activiteitenkalender

Donderdag 26 april 2007

Algemene Ledenvergadering met
Lezing over het boek "Old Twello Aovernieuw" door J. Lubberts.
Plaats: Stationskoffiehuys, Twello.
Aanvang: 20.00 uur. Zaal open 19.30 uur.

Zaterdag 12 mei 2007

Genealogische dag in Harfsen, georganiseerd door de Werkgroep Genealogie van de Oudheidkundige vereniging "De Elf Marken". Dit jaar staat de familie Dijkerman centraal.
Plaats: het Richterhuis, Hulstweg 4, Harfsen.
Aanvang: 10.00 uur. Duurt tot ongeveer 16.00 uur.

Zaterdag 19 mei 2007

Een geschiedkundige fietstocht voor OKV-leden over een deel van de Bandijk, Terwolde.
Start: 13.00 uur bij de firma Esselink, Meermuidenseweg 23a, Terwolde.
Degenen die willen meefietsen dienen zich aan te melden aan de Stationsstraat 59a in Twello of telefonisch (0571)27 70 90 op dinsdag en woensdag tussen 9.00 en 16.00 uur. Het maximum aantal deelnemers zal 30 personen zijn. Hieraan wordt strikt de hand gehouden. "Wie het eerst komt,..."

Zaterdag 19 mei 2007

Lezing door mevr. dr. J. de Jong (Universiteit Groningen): "Een Deventenaar op de troon van Buitenzorg. Gouverneur-generaal A.J. Duymaer van Twist in vergelijkend perspectief".
Plaats: de oude Mariakerk aan de Nieuwe Markt, Deventer.
Aanvang: 15.00 uur. De toegang is vrij.
De lezing vormt de afsluiting van de tentoonstelling "Indië en Deventer; de twee werelden van Duymaer van Twist", t/m 20 mei te zien in het Deventer Historisch Museum, Brink 56. De tentoonstelling geeft een beeld van het persoonlijk leven en de fraaie carrière van de Deventenaar Duymaer van Twist, 'onderkoning' van Indië.

Op de avond van OKV-lezingen (meestal donderdagavond) is de werkruimte aan de Stationsstraat gesloten.

In Memoriam Anton Schuth

Binnen de OKV is het overlijden van onze vrijwilliger Anton Schuth op 21 januari 2007 geaccepteerd vanuit de kennis dat Anton ongeneeslijk ziek was. Wij verliezen in Anton een vrijwilliger die op zijn eigen bescheiden, maar gerichte wijze invulling heeft gegeven aan de groei van de Oudheidkundige Kring Voorst. Hij dompelde zich graag tot op het laatst in de vele activiteiten die werden aangeboden.

Wij wensen Diny en de kinderen sterkte toe bij het verwerken van het verlies.

Namens vrijwilligers en bestuur OKV,
Bert van de Zedde, voorzitter

Van de redactie

De nieuwe redactie van de Kroniek - in de personen van Gerrie Groenewold, Judith Roosenschoon, Bert van de Zedde en Harry Kleinjan - hebben ervoor gekozen om dit jaar te beginnen met een themanummer. Onderwerp is het spoor in de gemeente Voorst. Aanleiding hiervoor is het feit dat in de gemeente Voorst sinds december 2006 twee treinstations weer in ere hersteld zijn: de stations in Twello en in Voorst/Empe. We zijn in de archieven gedoken en hebben her en der interessante informatie en bijzondere anecdotes verzameld. Het eerste voorbeeld ziet u hiernaast. Verder zoals gebruikelijk in de eerste Kroniek van het nieuwe jaar de uitnodiging van de ledenvergadering in april en het verslag van de activiteiten in het afgelopen jaar. Daarnaast ook de vaste rubrieken als Nieuwe aanwinsten, Uit de bladen en een Lezersreactie. Wij wensen u veel genoegen met deze Kroniek.

1965 Twello Kindertrein stopte in Twello

TWELLO. — Sedert jaren stoppen geen treinen meer in Twello. Maar gistermorgen was dit wel het geval met een lange trein, die kinderen uit Enschede, Hengelo, Lochem, Goor en andere plaatsen voor de jaarlijkse schoolreis naar Amsterdam vervoerde.
De kindertrein zou Twello niet aandoen, maar het hoofd van de o.l. school, die met 90 kinderen op reis wilde, had daar bezwaar tegen. Hij had de N.S. gewezen op het feit, dat voor de stille ommeegang te Amsterdam in Twello wel een speciale trein stopt. Voor dit argument van het schoolhoofd waren de Spoorwegen gevoelig.
Er werd dan ook besloten dat de kindertrein ook Twello zou aandoen.
En dus beleefde men gistermorgen om 8.11 uur het zeldzame tafereeltje van een stoppende personentrein, die blijde kinderen meenam op schoolreis en waar om 18.20 uur een vermoede, maar dankbare kinderschaar weer uitstapte.

Uitnodiging ledenvergadering OKV 26 april 2007

Aan de leden,

Met genoegen nodigen wij u uit voor de jaarlijkse ledenvergadering. Deze wordt gehouden op donderdag 26 april a.s. in het Stationskoffiehuys, Stationsstraat 31 te Twello. De vergadering begint om 20.00 uur, de zaal is open om 19.30 uur.

Agenda

1. Opening
2. Mededelingen
3. Verslag jaarvergadering 27 april 2006 (zie Kroniek 2006-3)
4. Jaarverslag secretaris (zie elders in deze Kroniek)
5. Financieel jaarverslag
6. Verslag kascommissie
7. Begroting 2007

Jaarverslag OKV 2006

Algemeen

Het bestuur van de vereniging is dit jaar 11 maal in vergadering bijeengewees. Het aantal leden bedroeg in januari 865 en in december 873.

De vrijwilligers ontvingen 106 bezoekers, van wie 27 personen afdrukken van foto's vroegen, 15 mensen meer wilden weten over genealogie, 14 informatie vroegen in verband met te maken werkstukken en projecten, 11 een boek kochten, 6 zeer geïnteresseerd waren in oorlogsdocumentatie

8. Bestuurssamenstelling: De heer R. Egberts is aftredend en terstond herkiesbaar. Tegenkandidaten kunnen zich melden volgens art. 4 pt. 4 van het huishoudelijk reglement tot 27 april a.s.

9. Rondvraag

10. Sluiting huishoudelijk gedeelte.

Pauze

Lezing door de heer J. Lubberts over het boek "Old Twello Aovernieuw".

Wij zien uw komst met belangstelling tegemoet.

Met vriendelijke groet,

Het bestuur

door M.H. Roos-Roelofsen

en 6 een schenking deden. De overige 27 personen hadden belangstelling voor uiteenlopende onderwerpen.

Bestuurswijziging

Op de jaarvergadering van 27 april werd afscheid genomen van bestuurslid Hans Hermsen. Gezien de vele verdiensten die hij had voor de vereniging, werd hem het ere-lidmaatschap aangeboden. Hij blijft als adviseur van het bestuur betrokken bij de OKV. Het bestuur stelde voor geen ver-

vangend bestuurslid te benoemen. Volgens de statuten moet het bestuur bestaan uit tenminste 7 leden, een oneven aantal. De vergadering stemde hiermee in.

Huisvesting

De voorzitter heeft een aantal malen overleg gehad met de gemeente over huisvesting en opslag. Helaas heeft dit nog niets concreets opgeleverd. Wel zou het boerderijtje aan de H.W. Iordensweg 59 nog beschikbaar kunnen komen.

Financiën

De kascommissie bestaande uit de heren Braunius en Lutje Berenbroek hebben de administratie in orde bevonden.

Door computerproblemen en misverstanden met de Postbank vormde de contributie-inning dit jaar opnieuw een probleem. Met de aanschaf van een laptop voor de ledenadministratie en boekhouding hopen we dit ongemak definitief opgelost te hebben.

Schenken

De vereniging heeft ook dit jaar weer een aantal schenkingen, bestaande uit o.a. foto's en documentatie, ontvangen van nabestaanden van overleden leden. Daarnaast ontvingen wij een geldbedrag van € 1.500,- dat door ons lid de heer A.W. Veenliet uit Ermelo was aangevraagd bij het "Voor Elkaar Fonds" van Univé. Dit bedrag is besteed aan een scanner en een beamer, waarna er een bedrag overbleef. Met bijpassing uit eigen middelen is de reeds genoemde laptop aangeschaft.

Lezingen

Op 23 maart vond er in Dorpshuis "De Pompe" in Wilp een lezing plaats met als onderwerp "Hessenwegen". Deze werd verzorgd door de heer H. Harmsen uit Stokkum en trok 45 bezoekers.

De voordracht tijdens de jaarvergadering werd gehouden door de heer D. Otten en betrof zijn boek "Veldnamen in de gemeente Voorst".

De excursie op 19 augustus bij "De Blankemate" in Nijbroek was een succes.

Een dialezing over "De IJsselhoeven" gegeven door Willemien Hartmans in Café Dorpszicht in Terwolde werd door 70 personen met belangstelling gevolgd.

Op 23 november was er een lezing in Klarenbeek, zalencentrum "Dennenlust". Deze werd verzorgd door Michel Groothedde en ging over "Archeologie in Zutphen".

Overige activiteiten

Regio-bijeenkomst: Dit jaarlijks overleg met de zusterverenigingen vond plaats op 18 maart in Oldebroek. De besproken onderwerpen waren 'automatisering' en 'hoe kun je jongeren betrekken bij oudheidkundige verenigingen'. Bij ons gebeurt dat o.a. door een scholenquiz te organiseren tijdens de klompenmarkt.

Op 15 juli waren we aanwezig op de *Avondmarkt* in Terwolde.

De *'Toer-de-Boer-op'-dag* werd georganiseerd op 26 augustus op boerderij 'De Adelaar' in Voorst. We waren aanwezig met onze kraam vol informatie en boeken, en de hele dag door werd de film over het dorp Voorst afgespeeld.

Natuurlijk waren we ook op de jaarlijkse *klompenmarkt* op 1, 2 en 3 september in Twello met onze stand. Dit jaar werd weer meegewerkt aan de 'scholequiz' op vrijdagmiddag voor de kinderen van de basisscholen, groep 7 en 8.

Open Monumentendag 9 september: Het thema hiervan was 'Feest: trouwen en buitenplaatsen'. In het gemeentehuis was een tentoonstelling ingericht over 'trouwen' met foto's en diverse andere objecten afkomstig van de OKV.

Festival Gelderland: in het kader van dit provinciebrede project over de geschiedenis van 1900-2000 in Gelderland hebben Gemeente-archief en OKV samen een tentoonstelling gemaakt over de opkomst, bloei en ondergang van de vleesverwerkende industrie in de gemeente Voorst "Geslacht Verleden". Deze foto-expositie werd van 6 november tot 15 december gehouden in het gemeentehuis. De vitrines waren ingericht met diverse objecten, zoals worstmolens, verpakings- en reclamemateriaal en beeldjes die het ambacht uitbeelden. In de Openbare Bibliotheek werden foto's en tekeningen vertoond van de locaties waar ooit vleesfabrieken stonden. Ook waren er slachtgereedschappen te zien die bij de huisslachten werden gebruikt en werd er doorlopend een video over het maken van rolpens afgespeeld.

Cees Booster, oud-keurmeester, die ook de officiële opening van de tentoonstelling verrichtte, hield op 9 november een voordracht over de vleesindustrie in de Openbare Bibliotheek in Twello.

Lions-borden: in de hele gemeente zijn deze informatieborden van de Lions Club geplaatst bij historische plaatsen. De OKV heeft de teksten hiervoor samengesteld; vandaar dat ons logo ook op het bord staat.

Quick Scan project: op verzoek van de monumentencommissie heeft onze vereniging meegewerkt aan het beoordelen van nieuwe - naoorlogse - monumenten en de 'vergeten' objecten in het landschap in onze gemeente om te zien of deze beschermingswaardig zijn.

Werkgroepen

Automatisering: de website van de OKV wordt opnieuw gebouwd en zal naar verwachting in het eerste kwartaal van 2007 weer in de lucht zijn.

Het scannen van het foto-archief gaat gestaag door; dankzij de nieuwe scanner kunnen deze werkzaamheden sneller verricht worden.

Begraafplaatsencommissie: er is een inventarisatie gemaakt van de grafstenen op de begraafplaatsen van De Vecht, Bussloo en Nijbroek en deze zijn op cd-rom gezet. De grafsteen van Cornelis Johan Vosch van Avesaat, die in het grind achter de N.H. Kerk in Twello lag, is door onze bemiddeling in de kerk geplaatst.

De jaarlijkse *vrijwilligers-excursie* in mei ging per bus - met dank aan Gert Ooms - naar het vestingstadje Boertange.

De wekelijkse *foto in het Voorster Nieuws* blijft onverminderde belangstelling oproepen.

Kroniek: door gebrek aan kopij werden de nummers 3 en 4 van ons verenigingsblad als dubbelnummer uitgegeven. Het advertentie-katern is nog in bewerking.

De vernieuwde uitgave van het boek "Old Twello" heeft helaas vertraging opgelopen en komt dus in 2007 uit.

Wel is er een boekje over "Het Wezenveld" verschenen en werd in samenwerking met de OKV een boek over "Huize Ekeby" geproduceerd.

Natuurlijk zijn er nog heel veel andere werkzaamheden verricht door onze enthousiaste en deskundige vrijwilligers.

Spoorwegovergangen te Twello ruim zes uur per dag gesloten 1963

Men zal zich nauwelijks realiseren dat de spoorwegovergangen in Twello, vier in getal, gemiddeld ruim 6 uur per dag gesloten zijn. Dit komt dus neer op een kwart gedeelte van een etmaal. We hebben hierover eens gesproken met de nieuwe Twellose stationschef de heer Van Ark, die zo vriendelijk was een en ander nader uiteen te zetten.

We hebben een willekeurige dag genomen en daaruit bleek dat op vrijdag de 15e november 119 treinen Twello passeerden. Zonder al te hoog in de boom te klimmen moogen we stellen dat de spoorbomen gemiddeld drie minuten gesloten blijven, hetgeen neerkomt op 507 minuten per dag. Bijna zes uren dus, waarbij we dan nog moeten rekenen de tijd dat 's avonds de bomen dicht zijn voor het rangeren van de wagons welke aan- en afgevoerd worden naar de Vleescentrale.

We hebben wel eens de indruk dat het wel wat minder zou kunnen, in die zin dat de overgang te vroeg gesloten zou worden. Het beveiligingssysteem zit echter dermate vernuftig in elkaar dat men onmogelijk anders kan. Het NS-personeel te Twello heeft groot begrip voor de moeilijkheden, maar zij kunnen echt niet anders.

Van de andere kant bekijken is het de vraag of deze situatie, welke eerder erger dan beter wordt, op den duur wel te handhaven is. In deze tijd dat alles en iedereen op snelheid en tempo is ingesteld (ook de NS), worden dagelijks honderden mensen meerdere ma-

len per dag in hun doen en laten perrnd. Vooral degenen die de spoorlijn moeten passeren om hun werk te bereiken, moeten er terdege rekening mee houden en kennen zelfs de dienstregeling van de spoorwagons uit hun hoofd. Het zou wenselijk zijn wanneer men in overweging nam om, althans op één plaats, een tunnel aan te brengen. Een kostbaar plan. Maar wie bedijfert wat het al die mensen nu kost?

Overigens vonden we het een prettig geluid toen stationschef Van Ark ons verzekerde dat de mogelijkheid om in Twello weer een trein te laten stoppen aanwezig is.

Stoppen er straks weer treinen?

Wanneer er van de zijde van de gemeente, de VVV en andere plaatselijke instanties waarbij in het bijzonder aan de industrieën wordt gedacht, gemotiveerd bij de NS op aangedrongen wordt Twello wederom op te nemen in het spoorboekje, dan zal dit verzoek zeker in behandeling worden genomen. Nu moet men niet denken dat we over een paar maanden de zaak al voor elkaar hebben, maar de kans dat ons station in ere wordt hersteld, is zeker aanwezig. We dachten zo dat gemeentelijke instanties een poging zeker moesten aanwenden. De voordelen op alle gebieden dat we wederom een rechtstreekse verbinding hebben met alle gebieden in ons land, zijn zeer vele. Of stellen we ons tevree met de huidige diensten van de busonderneming?

Treinstations in de gemeente Voorst

door J. Roosenschoon

Door de gemeente Voorst lopen twee spoorlijnen: de ene gaat van Apeldoorn (Amsterdam) naar Zutphen en de andere van Apeldoorn naar Deventer. De eerste was een initiatief van de HSM, de Hollandse IJzeren Spoorweg Maatschappij. Dit was de eerste Nederlandse spoorweg maatschappij die werd opgericht en dateert uit 1837. De eerste spoorweg die de HSM opende was die van Amsterdam naar Haarlem, in 1839. De spoorlijn Amsterdam-Zutphen werd in 1876 geopend. In de gemeente Voorst kwamen hier twee stations aan te liggen: Voorst en Klarenbeek.

De spoorlijn Apeldoorn-Deventer werd aangelegd door de Koninklijke Nederlandsche Locaalspoorweg Maatschappij (KNLS). De HSM zou deze lijn exploiteren. Ditzelfde gold voor het vervolgtraject Deventer-Almelo. Een bijzonderheid was de (enkel-sporige) brug over de IJssel; geen enkele lokaalspoorwegmaatschappij had zo'n groot bouwwerk in zijn traject. Op 21 november 1887 werd de lijn Apeldoorn-Deventer geopend. In Voorst lagen aan deze lijn: Twello en Teuge. In de loop van de jaren zou de hele lijn steeds groter en steeds meer uitgebreid worden. Hij ging ook deel uitmaken van de hoofdspoorroute Hoek van Holland-Berlijn/Hamburg.

Voorst

Aan de lijn Amsterdam-Zutphen werd in 1876 bij kilometerpaal 101.4 station Voorst gebouwd. Aanvankelijk zou het station in

Noord-Empe komen en de gemeente Voorst had voor de toegangsweg vanuit het dorp Empe ook al kosten gemaakt. Op verzoek van de gemeente Brummen kwam het station op de hoek Rijksstraatweg/IJsselstraat. Voorst kreeg 200 gulden als schadeloosstelling. Het gebouw was een soort keet en werd later met een stationsaccommodatie ingericht. Het station en het spoor werden gebouwd door werklui, die de 'polderkerels' werden genoemd. Zij werden, met vrouwen, tijdelijk gehuisvest in een grote houten barak die tussen de Oude IJssel en de Rijksstraatweg stond. In Empe werd stevig geroddeld over wat er allemaal wel niet in die barak afspeelde! Een aantal jaren reed er geregeld een bijzondere passagier mee. De president-directeur van de HSM, Ir. van Hasselt, woonde enige tijd in Huis Empe en werd per koets naar het station gebracht waar de trein die wel de 'Van Hasselttrein' werd genoemd, al op hem stond te wachten. Het station werd op 15 mei 1938 voor reizigers gesloten. Omdat de IJsselbrug na 10 mei 1940 niet meer door treinen kon worden bereden, reden de stoomtreinen vanuit Apeldoorn niet verder dan De Hoven. Voorst werd toen ook weer tijdelijk geopend. Ook toen in 1944 de brug zwaar beschadigd werd, ging station Voorst weer tijdelijk open voor reizigers. In 1946 werd het kleine stationsgebouw afgebroken en ook de lage perrons werden verwijderd. Alleen het goederenvervoer vanaf de los- en laadplaats bleef nog tot 14 juni 1965

mogelijk. Daarna zijn alle lossporen opgebroken. Alleen het Stationskoffiehuis herinnert nog aan het spoorverleden.

Klarenbeek

Op 1 juni 1882 werd de halte Klarenbeek geopend aan de spoorlijn Amsterdam-Zutphen bij kilometerpaal 96.8. Deze halte ontstond niet op initiatief van de HSM, maar op dat van de familie Krepel. Deze familie had omvangrijke bossen en sinds 1870 ook een sigarenkistjesfabriek in Klarenbeek. Toen in 1876 de HSM-stoomtreinen langs Klarenbeek gingen lopen, bedacht Krepel het plan om de houtaanvoer via station Voorst te laten lopen. Hij wilde 's nachts, wanneer er geen treinen tussen Apeldoorn en Zutphen reden, wagons met boomstammen van Voorst naar Klarenbeek laten rijden. Hij zou er zelfs voor zorgen dat de

lege wagons 's ochtends weer op tijd in Voorst zouden staan.

Later vroeg Krepel aan de HSM toestemming om een halte in Klarenbeek te mogen bouwen. De HSM besloot een halte te bouwen als gedurende een proefperiode er voldoende mensen gebruik van zouden maken. Het schijnt dat de firma Krepel in die periode zelfs vrijkaartjes aan het personeel verstreekte om de proef tot een succes te maken.

Toen op 1 juni 1882 de halte er officieel kwam, opende tegelijkertijd de, één kilometer lange, zijlijn naar de zagerij. Deze lijn werd later het "Krepel-spoor" genoemd. Het haltegebouw bestond uit een aanbouwsel tegen de spoorwoning. In die ruimte werd alles geregeld: kaartverkoop, goederen- en treindienst. Op de losplaats heeft een kippengritfabriek gestaan. Als

Station Klarenbeek.

grondstof werden er wagons vol schelpen uit Zandvoort aangevoerd.

Op 15 mei 1938 sloot station Klarenbeek voor de reizigersdienst en fungeerde het alleen nog voor goederenvervoer. In de oorlogsjaren werd, zij het onregelmatig, weer voor personen bij het station gestopt. Van september 1944 tot juni 1945 was er helemaal geen treinverkeer. In 1947 was Klarenbeek weer in de dienstregeling opgenomen.

Er kwam zelfs een nieuw stationsgebouw in 1959, dat ontworpen was door Ir. W.B. Kloos. Later werd het een onbemande halte.

Het Krepelspoor vond zijn eind in 1965. Het spoortje was aan vernieuwing toe en het bleek voordeliger om alle goederen in vrachtauto's te vervoeren. De spoorstaven werden opgebroken en als oud-ijzer verkocht.

Teuge

Het 3e klasse station Teuge werd in 1887 aan de noordzijde van de spoorlijn Apeldoorn-Deventer gebouwd bij kilometerpaal 6.1. Al in 1895 werd het gebouw vergroot en 20 jaar later werd het uitgebreid met een wachtkamer en een woning erboven. Op het losspoor was de voornaamste vracht die uitgeladen werd steenkolen. De

goederen die het meest werden ingeladen, waren, in de herfstmaanden, suikerbieten. Het meest indrukwekkende feit van station Teuge deed zich voor op kerstavond 1904. Toen gebeurde er een treinongeluk waarbij doden vielen. Door een verkeerde wisselstand botsten de sneltrein Apeldoorn-Almelo en de lokaaltrein Almelo-Deventer op elkaar.

Het station werd per 15 mei 1935 gesloten. Het gebouw werd gesloopt en grotendeels door molenaar Goldstein weer opgebouwd naast zijn korenmolen aan de Holthoevenestraat. Bij het station hoorde de baanwachterswoning 3b. De naam "Stationsweg" in Teuge herinnert nog aan het verleden.

Twello

Bij kilometerpaal 9.9 werd aan de zuidzijde van het spoor het 1e klassestation in Twello gebouwd, in 1887. Later kreeg het ook een vleugel voor de 3e klassereizigers en de bestelgoederen. De wachtkamer voor de 2e klasse passagiers werd vergroot. Het station had twee lage perrons, waaraan drie sporen lagen.

Vlakbij het station werd in 1937 de coöperatieve veulingsvereniging Twello & Om-

streken geopend. Een sporaansluiting was er al. In het begin werd er nog wel voor de export geladen, maar later gingen de meeste wagons met groente en fruit naar binnenlandse fabrieken. In goede jaren waren dit wel 500 à 600 wagons per jaar. Met ingang van 15 mei 1938 stopten er geen reizigerstreinen meer in Twello. Vanaf 16 mei 1940 gebeurde dit weer een aantal jaren wel, maar per 4 mei 1947 werd station Twello voor reizigers definitief gesloten.

De los- en laadplaats werd na de officiële sluiting in 1972 nog enige tijd beperkt gebruikt. Het stationsgebouw werd gesloopt, alleen het stationskoffiehuis bleef nog bestaan.

De stopplaats Holthuiserstraat werd ook op 21 november 1887 geopend. Hier werd een wachterwoning bijgebouwd, nummer 6. Op het 'Stationsweb' staan bij dit pand de jaartallen 1880-1970. De sluiting van de stopplaats was al op 22 mei 1932.

Bron: fotokopieën onbekend boek (documentatie OKV)

www.stationsweb.brinkster.net

Opnieuw: station Voorst/Empe

door G. Groenewold

Station Voorst/Empe werd op 10 december 2006 weer in gebruik genomen. Er staat geen stationsgebouw zoals in de vorige eeuw, maar slechts een overkapt perron.

Jo Tekelenburg werd in 1931 naast het station Voorst geboren op boerderij "t Leeuwendijk". Het adres was destijds: "H31 Empe bij station Voorst". De gemeentegrens van Brummen/Vorst loopt dwars door het huis.

Zijn hele kindertijd bracht hij op, in en naast het station, de losplaats of de treinstellen door. Hij heeft er een treinenhobby van overgehouden.

Voor kinderen was er in de buurt van het station en de losplaats een hoop te zien en te spelen. Ze vermaakten zich prima in de lege wagons en soms mochten ze een eindje mee rijden.

Het station

Het stationsgebouw zelf, dat bij de ingang van de IJsselstraat lag, bestond uit een woning (toen bewoond door stationsassistent Hulleman) met aan de andere kant de wachtkamer, waar ook koffie werd geschonken. Bij de ingang was het kaartjesloket en buiten in het seinhuis werden de wissels bediend. Er lagen twee perrons, die toen dezelfde lengte hadden als de nieuwe nu. De lijn, die officieel: Winterswijk-Apeldoorn-Amersfoort-Amsterdam heette, had op het station Voorst drie sporen: twee voor passagiers en een voor goederen. De trein reed in die laatste jaren om de twee uur en telde doorgaans een locomotief met twee

of drie wagons plus een goederenwagon. De trein die om 12.00 uur reed, stopte niet in Voorst. Dat was de sneltrein!

Spoorwegwerkers

Jo's vader was boer, maar de rest van de buurt was werkzaam bij de spoorwegen. De stationsassistenten, die de wissels bedienden, de baanwachters, de baanwerkers met hun ploegbaas die het onderhoud verzorgden en natuurlijk de stationschef, die ook chef was van station Klarenbeek.

Jo weet nog precies wie waar woonde en wat die persoon deed. In het huis tegenover café Radstaake bijvoorbeeld woonde spoorwegwerker Reugenbrink. Hij kwam uit Leerdam, waar hij werkte als overwachter.

De spoorwegwerkers of baanwerkers werkten in ploegen van acht personen met een meewerkende ploegbaas, die er tevens voor moest zorgen, dat bij nadering van een trein de werkers veilig aan de kant gingen. Iedere ploeg onderhield een eigen stuk spoorweg, meestal de afstand tussen twee overgangen.

De schafteek, tevens opslagruimte voor materialen, stond bij de overweg aan de Breestraat. De werkzaamheden waren onder andere: het aanvullen van grind tussen en naast de rails en het schoonhouden en ijs- en sneeuwvrij maken van de wissels. Breestraat 1 (gem. Brummen) was ook een zogenoemd 'spoorhuis'. Hier woonde spoorwegwerker Lammert Weenink. Aan

Het station Voorst in 1910.

Het station Voorst in 2006.

de Voorster kant van de overgang in de Breestraat woonde eerst Loman, toen Geurt van Kommer en Van Hengel en later Vos. Meestal echtparen, waarvan de vrouw de overwegbomen bediende, ter-

wijl de man aan het spoor werkte. Zo ging dat ook bij de overweg aan de Hezeweg/Noord Emperweg, waar Van Toly woonde. Na de oorlog werd het zwaar beschadigde

stationsgebouw verbouwd tot een dubbele woning. De families Van Toly en Weenink, wiens 'spoorhuizen' bij de bevrijding vernield waren, trokken erin.

In 1959 deden de AHOB's (automatische halve overweg bomen) hun intrede en waren de baanwachters niet meer nodig. Het voormalige station, toen bewoond door Van Toly en Oosterkamp, werd afgebroken. Bij de overgang Enkweg/Gravenstraat stond geen spoorhuis, maar aan de Oudhuizerstraat weer wel, en daar woonde

Nijkamp. De laatste bewoner van dit huis voor de afbraak was Van Es, die later verhuisde naar de H.H. Wilkensstraat (1960). Alle andere zogenoemde spoorhuizen, die allemaal hetzelfde gebouwd waren, werden in de oorlog vernield of later afgebroken.

Ook Marie van Ginkel, die 40 jaar lang met haar onafscheidelijke wagentje de goederen en telegrammen bestelde die op station Voorst aankwamen, woonde in de buurt. Ze huurde een paar kamers bij de

Hierbij een foto van Meijuffrouw M. van Ginkel uit Voorst die wel op een langen staat van dienst kan terugzien; ruim 40 jaar bestelde zij met haar onafscheidelijk wagentje de goederen welke aan het station Voorst aankwamen en nam tevens de telegrammen mede. Zij is dan ook een gaarne geziene figuur, waarom wij meende velen door plaatsing van deze foto een genoegen te doen.

Uit: Gelderland in woord en beeld, 12 november 1926.

familie Plant, die officieel aan de Rijksstraatweg woonde. Het huis staat echter dicht aan de Breestraat.

Afgesloten

De overweg aan de Breestraat kwam na de invoering van de AHOB's in 1961 te vervallen. De weg werd afgesloten. Deze eeuwenoude weg, die liep van de huidige Rijksstraatweg naast café Radstaake tot aan het historische erf De Bloemenkolk (1451) werd hierdoor zomaar van de kaart geveegd.

Sluiting

Wegens het gebrek aan passagiers werd de spoorlijn in 1938 gesloten voor passagiers; het goederenvervoer, altijd al veel belangrijker dan het passagiersvervoer, maakte tot 1965 gebruik van station Voorst. Er werd trouwens meer gelost dan geladen: kolen, kunstmest, stro, landbouwmachines en wegzout. Geladen werden bijvoorbeeld hout uit de bossen van Ekeby en suikerbieten.

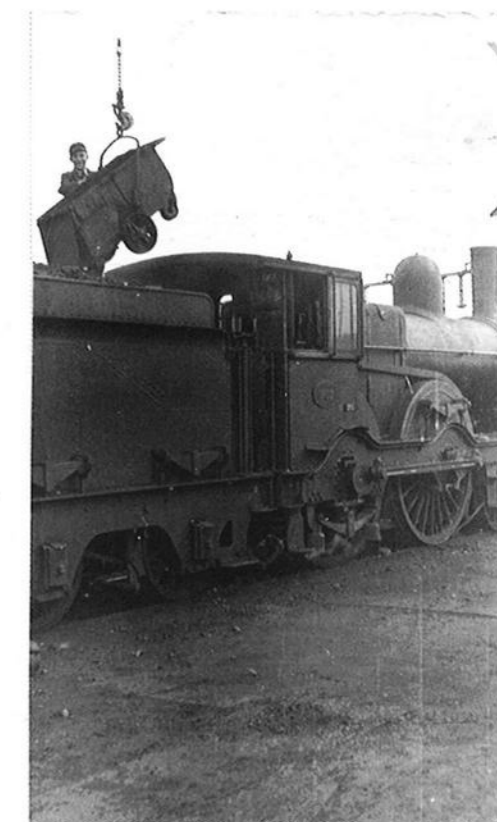
Dat de trein geen passagiers meer kreeg, kwam overigens door de invoering van twee buslijnen: een van Apeldoorn naar Zutphen van de firma Weterkamp en een buslijn van Deventer naar Zutphen van Voorsternaar Willem Hardon. De bussen waren tegelijkertijd in Voorst en snoepten elkaar de klanten af! Als passagier hoefde je alleen je hand maar op te steken.

Oorlog

In de oorlogsjaren naast het station wonen was een hoofdstuk apart. "Voor ons kinderen viel er van alles te beleven, maar het

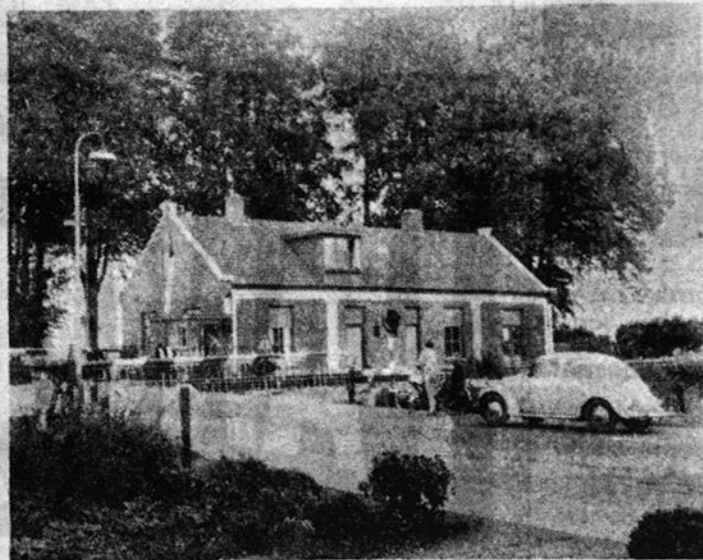
was ook gevaarlijk", aldus Tekelenburg. In 1940 liet men de IJsselburg in Zutphen springen en daarom ging het station in Voorst weer open. De locomotief werd hier dan achter de wagons gekoppeld en zo werd de trein naar De Hoven geduwd, waar bij het viaduct een noodperron was aangelegd. Passagiers uit Zutphen en ook de goederen moesten hier op de trein.

Voor het slachtvee van de veemarkt, destijds achter het station in Zutphen gelegen, was het noodperron niet geschikt. De koeien moesten naar Voorst lopen en werden daar

Kolentransport per spoor.

Station wordt afgebroken

VOORST. — De dagen van het voormalige station te Voorst zijn geteld.

Het ligt namelijk in et voornemen het gebouw, than in gebruik als dubbele woning, af te breken.

Dit houdt verband met de beveiliging van de overweg in de spoorlijn Zutphen-Apeldoorn ter plaatse. Er worden automatische halve bomen aangebracht, wat een verbetering van het zicht tot gevolg heeft.

De afbraak zal niet op stel en prong geschieden. Die hangt ten nauwste amen met de bewoning. De ene helft is reed ontruimd, doch de bewoners van de tweede woning zullen wellicht in het begin van het volgend jaar een ander huis betrekken.

Het station heeft een respectabele leeftijd. Het dateert uit 1876. Het werd in gebruik genomen op 13 mei bij de opening van de spoorlijn Amersfoort-Zutphen.

Reeds voor de tweede wereldoorlog werd het voor het personenvervoer buiten dienst gesteld. De oorzaak was de opkomst van de busdiensten. In die dagen ging de fa. Weterkamp op Apeldoorn rijden en de fa. Hardon op Deventer.

Toen naderhand de V.A.D. op deze lijnen verscheen, was het met het station gedaan. Het werd geloten en de treinen stopten niet meer in Voorst.

Later is het nog enige tijd geopen geweest, doch spoedig bleek, dat dit overbodig was geworden. Zodoende kreeg deze oud-gediende op hoge leeftijd nog een bestemming, waarvan hij

wellicht nimmer zal hebben gedroomd.

T.z.t. behoort ook die tot het verleden en zal niets er meer aan herinneren, dat hier eenmaal de locs sissend en puffend tot stilstand kwamen om de reizigers gelegenheid te geven in of uit te stappen.

1959 afgebr.

ant uit 1958

op de trein geladen. Elke donderdag stond daarvoor een trein bijna de gehele dag naast het perron. De ideale speelplek. Na ruim een jaar werd station Voorst weer gesloten, de brug bij Zutphen was hersteld.

“Toch stopte er in de oorlog af en toe een trein. Hij bracht Duitse jongens van omstreeks 12 jaar die op De Beele een “opleiding” kregen. Ze marcheerden altijd zingend door het dorp. Daar stonden wij als kinderen met open mond naar te kijken”, vertelt Jo. Als je toch met de trein mee wou, was je verplicht eerst naar Zutphen te lopen. Dat vonden de jongens te ver. De brug over de Oude IJssel was in zo’n slechte staat dat de trein er stapvoets overheen reed, tijd genoeg om, dichtbij huis, op of van de trein te springen!

Tijdens de bevrijdingsacties van de Canadezen in april 1945 werden spoor, overweg en station en de omliggende huizen zwaar beschadigd.

“Zie ginds komt de stoomtrein...”

door B. van de Zedde

Uit de Twellose Courant:

St. Nikolaas deed Twello aan met de trein. De doorgaande treinen werden dan een dag lang tussen Deventer en Apeldoorn op de linker baan gezet, zo-

dat de Goedheiligman komende vanuit Deventer zo dicht mogelijk bij het Twellose perron kon uitstappen.

Uit: Een man van de jaren '60-'70-'80- en '90 van Johan Rijks.

(Foto: Carol Hessels, 1977/1978).

De aanvallen op de spoorlijn in de oorlog

door B. ten Bosch

Het spoor vervult een belangrijke taak in onze economie. De trein kan veel meer vracht vervoeren dan het wegverkeer. En sneller. Dat gold vooral in de oorlog. De vrachtauto's hadden nog niet de capaciteit van nu, en door benzinegebrek was er bijna geen vrachtverkeer meer. De treinen reden nog wel, meestal nog op stoom. Het spreekt vanzelf dat het treinverkeer in Duitse handen was. De spoorlijn die door de gemeente Voorst loopt was en is een heel belangrijke oost-westverbinding. De Duitsers vervoerden er de beruchte V II over naar het westen van ons land. Geen wonder dat er steeds sabotage gepleegd werd.

Toen de geallieerden steeds dichterbij kwamen begonnen ook de aanvallen vanuit de lucht. De Deventer spoorbrug werd in de herfst van 1944 en het voorjaar van 1945 zeven keer aangevallen door formaties bommenwerpers, die overigens de brug nooit geraakt hebben, op een kleine beschadiging na. Anders ging het in de gemeente Voorst. Hier werd de spoorlijn door jachtvliegtuigen aangevallen. Gelukkig is een aantal van deze aanvallen in 1945 opgetekend door de heer E.J.G. Nijhuis uit Twello. Deze aantekeningen bevinden zich in het oorlogsarchief bij de O.K.V. Een greep hieruit (letterlijk overgenomen).

Woensdag 31 mei 1944
Personentrein nabij Penninklaan Twello, aangevallen door een Engels vliegtuig.

Treiningenieur zwaar gewond. Onderkaak geheel weggeschoten, bovenkaak gedeeltelijk weg. Wangen en tong hingen als een draperie. Enkel doorgeschoten. Bij kennis. Behandeling: niets aan te doen. Enkel snelverband. De dokter die terstond aanwezig was, gaf verdoovende injecties. Onderweg naar ziekenhuis overleden. Dr. ter Haar Romeneij gaf het geval in handen van dr. Steenberg. Duitse vrouw (treinpersoneel) gebroken arm. Behandeld door dr. Engel.

Vrijdag 6 okt. 1944
's Morgens om half negen aanval van vier vliegtuigen met raketbommen en boordwapens op stilstaande trein tussen Penninkslaantje en Domineestraat. Eén slachtoffer, een Duitse spoorwegbeambte.

Woensdag 18 okt. kwart voor negen.
Zware aanval op spoorbaan door zeven bommenwerpers in het centrum van Twello. De spoorbaan werd niet geraakt, doch de fabrieksgebouwen van de fa. Zendijk Twellose Exportslachterij kregen twee voltreffers. Dit eischte vier slachtoffers, n.l. D. Nieuwenhuis, G. Witteveen, H. Kers en W. Willems. Reddingspogingen in de door amoniakgas gevulde fabrieksgebouwen ging zeer moeilijk. De arbeider Gerritsen werd niet ernstig gewond. Zeer zware schade aan de fabriek van Zendijk. Veel glas en pannenschade in de omgeving. De bommen kwamen zeer verspreid terecht, zelfs tot aan de blauwe schuur op landgoed Hunderen.

Zaterdag 21 okt. 1944
's Middags half twaalf aanval met zware bommen op de spoorlijn. De lijn Apeldoorn Deventer kreeg twee voltreffers. Achttien meter rails werd weggeslagen. Geen slachtoffers. Hoewel de slachterij opnieuw drie voltreffers kreeg. Gelukkig waren de arbeiders naar de begrafenis van hun col-

lega's en was de fabriek bijna geheel verlaten. Zware schade aan de Stationstraat en ook op de Veldjes werd door twee bommen veel schade aangericht.

Zaterdag 28 okt. 1944
's Morgens kwart over negen aanval van acht jachtbommenwerpers op de spoorbaan

Uitgebrande wagons voor de Ex-portslachterij van Zendijk. (Foto archief O.K.V.)

Gedenkplaat van de slachtoffers van het bombardement van woensdag 18 oktober 1944. Het werd aangebracht in de hal van de slachterij en bevindt zich nu op de gemeentewerf. (Foto archief O.K.V.)

en het station. Twee treffers verwoestten het station. Geen persoonlijke ongelukken, doordat bijna alle mensen wegtrokken van de spoorlijn. Zware schade aan de huizen op het Stationsplein en omgeving o.a. "Villa Nova" waar een beukeboom in de tuin geraakt werd en omviel. Bovendien kwam in één van de slaapkamers het plafond naar beneden waarbij de nog slapende eigenaar, de heer Hogeboezem gewond raakte. Eén der aanvallende vliegtuigen werd door het afweergeschut aan de Terwoldseweg ge-

Propellerblad van het vliegtuig van Maurice P. Laycock, neergestort op 28 oktober 1944 in de tuin van het Holthuis. Het propellerblad heeft jarenlang als monument op het Holthuis heeft ge-

troffen en stortte brandend neer op "Het Holthuis". De piloot, een Canadees, kon zich niet meer redden; men vond hem dood in de Holthuiserstraat. *(Het was Flying Officer Maurice Preston Laycock, van het 439 Squadron van de Royal Canadian Air Force, 21 jaar. Hij ligt begraven op de begraafplaats in Terwolde, BtB.)*

Woensdag 1 nov. 1944

's Avonds kwart voor acht aanval van twee Amerikaanse jagers op een aantal lege spoorwagens staande langs het Molenveld. Bij heldere maneschijn werd eerst één zware bom geworpen. Vervolgens werden lichtkogels neergelaten en met boordwapens viermaal een zware salvo afgegeven. De wagens werden licht beschadigd, maar de huizen in de Molenstraat doorzeefd met projectielen van zwaar caliber. Van de fam. Heuvel werd de vader en de zoon door ontploffing van projectielen getroffen. Twee dagen later is de zoon aan zijn verwondingen overleden.

Maandag 6 nov. 1944

's Morgens half tien. Aanval door vier Amerikaanse toestellen op de spoorlijn, maar nu buiten het centrum van Twello n.l. bij Hurenkamp op het "Hartelaar" De lijn werd door drie voltreffers vernield. Slechts één paard werd gedood. Een uur later, om half elf, werd, bij een poging de spoorlijn opnieuw aan te vallen, een Amerikaanse jachtbommenwerper door het afweergeschut neergehaald. Het brandende toestel kwam terecht achter Groothedde in de Basseltlaan. De piloot sprong eruit en

F/O James A. Brown
~ Royal Canadian Air Force ~

Flying Officer James A. Brown. Zijn Typhoon stortte op 6 november 1944 neer in de tuin van Groothedde aan de Basseltlaan. Hij redde zich met zijn parachute, maar werd door de Duitsers gevangen genomen. (Foto coll. B. ten Bosch, via Wilco Gorter).

kwam aan zijn parachute terecht op de Rijksstraatweg, alwaar hij gevangen werd genomen. *(Dit was Flying Officer James A. Brown, eveneens van het 439 Squadron, zie het artikel "De Typhoon van Groothedde" in de Kroniek no. 2, juli 1999, BtB.)*

Zaterdag 11 nov. 1944

Drie gevallen op één dag. 's Morgens half elf, aanval van zeven Amerikaanse toestellen op de spoorlijn en lege wagens staande aan het Molenveld. Zestien bommen werden afgeworpen. De trein werd niet geraakt en er waren geen slachtoffers. De maalterij van de "Boerenbond" werd door twee voltreffers totaal vernield. Veel schade aan de huizen in de Molenstraat. 's Middags om twee uur opnieuw een aanval door vier toestellen in dezelfde omgeving. Nu vielen de bommen, die van zwaar caliber waren, nog verder van hun doel en kwamen terecht op het Molenveld, het Voorwaartsterrein bij de molen van Fakkert en in het Havekespaadje. Het mag een wonder heten dat er ook nu geen slachtoffers vielen. De bommen kwamen overal tussen de huizen terecht. Tot zelfs in de Wilpse Achterhoek nabij de "Holthoeve" kwamen drie bommen terecht. 's Middags 3 uur nog een aanval van twee vliegtuigen, nu werd eindelijk de spoorbaan geraakt langs de Burgemeester van der Feltzweg tussen de Dernhorstlaan en de Dijk. Geen slachtoffers. Ongeveer 35 bommen werden afgeworpen, voordat de spoorlijn beschadigd was.

Zaterdag 18 nov. 1944

Aanval van vier Engelse vliegtuigen op een Duitse goederentrein even voorbij het Hartelaar, op de grens van Teuge en Twello. De locomotief werd vernield en drie personen werden gewond: een Hollander en twee Duitse spoorwegbeamten. De gewonden werden door de Twellose Luchtbeschermingsdienst geholpen en naar het

Kriegslazeret te Apeldoorn vervoerd, alwaar de heren J. Demmers en E.J.G. Nijhuis, die de gewonden naar Apeldoorn vervoerden en begeleiden, een compliment ontvingen van een Duitsche arts.

Zaterdag 10 febr. 1945

's Middags half vier, aanval door twee Amerikaanse bommenwerpers op de spoorbaan tussen Twello en Teuge. De bommen troffen geen doel, maar op het Molenveld vielen slachtoffers en werden huizen vernield. De 55 jarige J. Wijn werd door een bombscherf zwaar gewond. Zijn zoon werd door glassplinters in het oog eveneens zwaar gekwetst. Snelle hulp van dokter en

luchtbescherming vervoerde beide gewonden naar het ziekenhuis in Deventer, doch Wijn sr. bezweek nog diezelfde avond aan de bekomende verwondingen. Drie woningen op het Molenveld, van Wijn, Timmermans en Bokkert waren door verwoesting onbewoonbaar.

Dit was een selectie uit een aantal bombardementen in de gemeente Voorst, die betrekking hebben op het spoor. De ruimte belet mij om alles te vermelden. Ik denk dat het goed is dat de mensen, die nu weer de trein pakken in Twello, weten, dat het niet altijd zo is geweest.

Het wachthuisje van Duistervoorde

door W. Tempelman

Bij de spoorwegovergang aan de Molenstraat in Duistervoorde stond naast het station een wachthuisje (op de foto rechts).

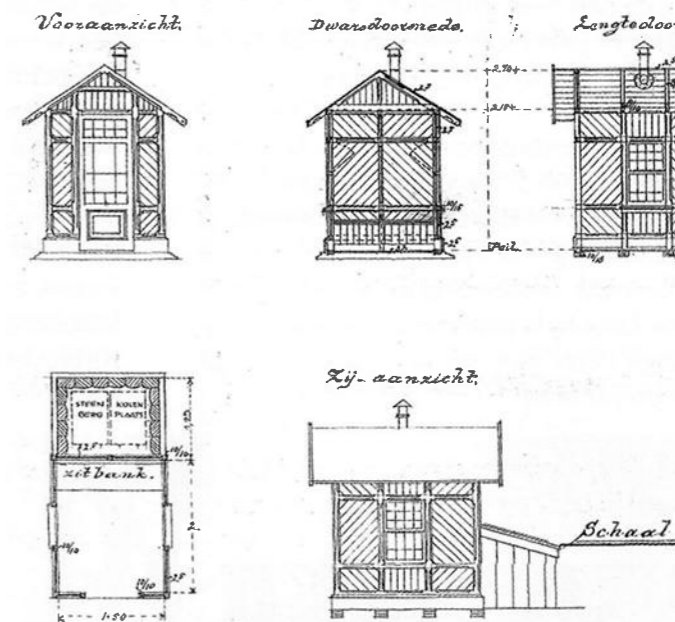
Dat wachthuisje, waarvan op de pagina hiernaast de bouwtekening te zien is, is - nadat het voor het spoor geen functie meer

had - in bezit gekomen van de heer Van Remmen, woonachtig in Deventer. Hij weet nog, dat hij zo'n 25 jaar geleden via-via de tip kreeg dat dit huisje beschikbaar was. Hij heeft het huisje opgehaald met een soort hijskraan en geplaatst op een terreintje nabij Olst om daar met de kinderen (hij had er zes en woonde op een bovenhuis) te verpoozen. Vandaar ook dat hij er een toilet bijplaatste. Een bijzondere vorm van "hergebruik".

S. M.
werken.

Wachthuisje op den spoorweg Olst

Restanten van het wachthuisje (foto W. Tempelman).

Het Stationskoffiehuis in Voorst

door G. Groenewold

Ieder station kent zijn eigen 'koffiehuis'. Na de opening van het station Voorst op 15 mei 1876 kreeg ook het café aan de Rijksweg (toen Dorpsweg genoemd) de naam Stationskoffiehuis. Dit blijkt uit de foto uit omstreeks 1905: duidelijk is die naam te lezen op het fietsenrek.

In 1832 waren de percelen langs de Dorpsweg, die het adres B hadden, nog in gebruik als bouwland, opgaande bomen en water. De grond was eigendom van Jacob Bleumink, landbouwer uit Voorst en Jacobus Heijtingh, rentenier uit Zutphen. Heijtingh bezat ook een boerderij tegenover d'Empermolen.

De eerst bewoner vestigde zich in 1852 in het pand B 83. Op oude foto's is goed te zien dat het een boerderij was met een dwarsgeplaatst voorhuis. Die eerste bewoner was ene Wolter Beumer, die in 1822 in Voorst werd geboren. Hij trouwde in 1852 met Gardina Harmina Derksen uit Borculo. Wolter Beumer, die kleermaker was, had twee kostgangers: F. Hoed uit Paramaribo en H.J. Klein Molenkamp, die knecht-aannemer was.

Beumer overleed in 1889. Tien jaar later vertrok de weduwe naar Bussum. Schoonzoon Lulof Tiemens (geboren 1859 Nijbroek) woonde intussen ook in het pand met zijn vrouw Harmina Geerdina. Hij was

Ansichtkaart uit circa 1905.

klompenmaker, maar ook tapper en slijter; hij schonk (wellicht om het wachten van de klanten te bekorten?) op kleine schaal drank. Zij vertrokken eind 1898.

Drankwet

In 1899 vroeg de nieuwe eigenaar Derk Jan van Olst, handelaar en kastelein uit Apeldoorn, bij de gemeente Voorst een vergunning aan voor "de gelagkamer aan de voorzijde aan de kant van Voorst." Uit een briefwisseling die bij de aanvraag aangehouden werd, blijkt dat die vergunning nogal wat voeten in aarde had. Allereerst was de eerste brief niet 'goed' geschreven, zodat dat over moest. Vervolgens vroeg de burgemeester van Voorst de burgemeester van Wijhe, de geboorteplaats van de aanvrager, om gegevens over Van Olst. Burgemeester Rambonnet van Wijhe meldde op 2 februari 1899:

"zekere D.J. van Olst is op 29 mei naar Apeldoorn vertrokken en vòòr die tijd door het Kantongerecht te Deventer en de Rechtbank te Zutphen veroordeeld." Vervolgens werd de burgemeester van Apeldoorn om inlichtingen gevraagd.

Die berichtte op 6 februari 1899: "Ter beantwoording Uwer missive van den 28 e Januari j.l., heb ik de eer Uw college mede te deelen, dat mij geene omstandigheden bekend zijn, op grond waarvan aan de heer Derk Jan van Olst, alhier, met het oog op artikel 3 der drankwet, eene vergunning tot verkoop van sterken drank in het klein zoude moeten worden geweigerd. Wel is waar, is de verzoeker binnen de laatste twee jaren eenige malen veroordeeld wegens overtreding van artikel 453 van het wet-

boek van strafrecht, doch daar deze vonnissen alle bij verstek zijn geweest en de opgelegde geldboeten voldaan, zijn deze veroordelingen niet in kracht."

Ter verduidelijking: Artikel 453 van het wetboek van strafrecht is openbare dronkenschap!

Uiteindelijk op 9 februari schreef ook de Officier van Justitie te Zutphen: "De vergunning kan dus op grond van artikel 3 van de Drankwet niet worden geweigerd."

Opmerkelijk is, dat al deze brieven binnen zeer korte tijd, namelijk tussen 28 januari en 9 februari 1899 geschreven en beantwoord werden!

Derk Jan van Olst, die in 1895 in Wijhe getrouwd was met Femia Roddenhof, vertrok na twee jaar weer uit Voorst.

Tapper

Op 23 april 1901 betrok Antoni Jansen, tapper uit Zutphen, het pand, dat toen de aan-

Het Stationskoffiehuis, eind jaren '30. Voor het pand was nog plaats voor een terras. Nu loopt het fietspad bijna over de stoep van de voordeur.

duiding B 229 had. Hij trouwde een maand later met Christina Maria Catharina Schurink, die evenals Antoni in Voorst geboren was.

Het echtpaar kreeg vijf kinderen. Bovendien hadden ze een kostganger: timmerman Willem van Elst. Antoni overleed in 1941. Zijn vrouw heeft nog jarenlang in het huis op Rijksstraatweg 188 gewoond.

Radstaake

In november 1931 vroeg D.J. Radstaake een vergunning aan om het pand B 229 te verbouwen tot woonhuis met café. Het achterhuis werd afgebroken en de nieuwe aanbouw kreeg een plat dak, terwijl de voorkamer bij de caféruimte werd aange-

trokken. Ook de voorgevel werd 'gemoderniseerd'.

Als Stationskoffiehuis heeft het pand nauwelijks dienst gedaan: koffie werd in de wachtkamer op het station geschonken. Wel was er altijd veel aanloop van bijvoorbeeld de groenteboeren uit De Hoven die naar de markt in Apeldoorn gingen en andere handelaren.

Lambertus, de zoon van D.J. Radstaake, nam samen met zijn vrouw Rieka het café en de slijterij in 1966 over. Het pand werd opnieuw gemoderniseerd. Bertus werkte evenals zijn vader in de bouw, en het café werd gedreven door de vrouwen.

Stationskoffiehuis Radstaake is altijd een echt bruin café geweest en gebleven. Tot

De tekening die hoorde bij Radstaakes aanvraag voor een bouwvergunning in 1931. Het achterhuis werd gesloopt en door een aanbouw met plat dak vervangen.

1978 deed het café ook dienst als kantine voor Voetbal Vereniging Voorst. Voor en na de wedstrijden was het een drukte van belang. Toen de VV Voorst een eigen onderkomen bij de nieuwe velden kreeg, verloor het café de functie van kantine. Het werd nog wel gebruikt als supportershome voor de plaatselijke wielrenner Henk Lubberding. Langzamerhand nam het aantal klanten af, maar met zuinigheid en hard werken werd toch geprobeerd het café in stand te houden. Af en toe een vergadering en de avonden van de biljart- en kaartclub en een enkele passant vulden het café. In 1988 dachten Rieka en Bertus nog dat

ze geen opvolger hadden voor het café, want zoon Derk Jan werkte bij de post. Toch hebben Derk Jan en zijn vrouw de boel opgepakt na de plotselinge dood van vader Bertus in 1996. Alle avonden behalve dinsdags, 's middags vanaf 16.00 uur en zondags de gehele dag is het café open. In september 2006 zwaaiden de familie Radstaake 75 jaar de scepter in het Stationskoffiehuis. De uitnodigingen voor het jubileumfeest waren al geschreven, toen moeder Rieka plotseling overleed. De bedoeling is het feestje dit jaar toch nog te vieren.

Nabij station Voorst had je niet alleen een Stationskoffiehuis, maar ook een Stationscafé! Het stond aan de andere kant van de spoorlijn in Empe.

Een café waar Jan Bloemenkolk kastelein was. Na de opening van het station werd

de naam officieel: Stationscafé Bloemenkolk. In 1911 veranderde de toenmalige eigenaar (de familie Wunderink) de naam in café Spoorzicht. In 1994 werd het pand, dat tot 1982 een horecafunctie behield, afgebroken, nadat het jaren leeg had gestaan.

Stationscafé Bloemenkolk Empe bij Voorst

Hierboven ziet u het noordelijk deel van een kaart met de Nederlandse sporen, uit 1926. Ook de tramwegen en de wegen die nog aangelegd moesten worden staan erop.

De afbeelding hiernaast is de voorkant van de beperkte NS-zomerdienstregeling uit 1949. Uit die dienstregeling zijn de pagina's met daarop de lijnen die Klarenbeek en Twello aandoen overgenomen, zie de pagina hiernaast.

36A Amersfoort-Deventer-Hengelo-Emmeloo												36A Hengelo-Oldenzaal-Bethelhem											
Alle treinen alle 2 1/2 kl.												Alle treinen alle 2 1/2 kl.											
Amersfoort	Deventer	Hengelo	Emmeloo	...	...	...	...	...	...	...	...	Hengelo	Oldenzaal	Bethelhem	...	...	...	...	...	...	...	...	
1901	1901	1901	1901	1901	1901	1901	1901	1901	1901	1901	1901	1901	1901	1901	1901	1901	1901	1901	1901	1901	1901	1901	

BEZOEK ARTIS AMSTERDAM

DE NEDERLANDSCHE SPOORWEGEN en de VELUWISCHE AUTOMOBIL.

K. Apeldoorn-Deventer (alle 2 1/2 kl.)

1901	1901	1901	1901	1901	1901	1901	1901	1901	1901	1901	1901
------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------

K. Deventer-Apeldoorn (alle 2 1/2 kl.)

1901	1901	1901	1901	1901	1901	1901	1901	1901	1901	1901	1901
------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------

Lezersreactie: Herberg "de Zwaan" in Teuge

door T. Kloosterboer

Met veel belangstelling las ik in de laatste aflevering van de "Kroniek" over de geschiedenis van herberg 'de Zwaan' in Teuge.

Ik ken het markante gebouw aan de Rijksweg in Teuge al lang en het zal waarschijnlijk spoedig geheel uit beeld raken door sloop. Het is waardevol dat Jan Groenberg de historie heeft vastgelegd.

We lezen dat reeds in 1686 een "Jan int Swaantjen op den Teuge" woonde en een kind liet dopen. Het is heel misschien de latere herberg, maar de schrijver is zeer voorzichtig, en terecht: men zit heel gemakkelijk op een verkeerd spoor.

Over de oude tijden van herberg de Zwaan heb ik geen idee, maar over de periode na 1900 vond ik in mijn genealogische aantekeningen wel iets. In de door mij verzamelde stamboomgegevens van de familie Kloosterboer (ter Hunnepe) in Colmschate had ik jaren geleden genoteerd dat een Arend Kloosterboer, geboren op 28-04-1842 op het erve Bronsink bij Colmschate, bewoner/kastelein was geworden op Cafe-Koffiehuis 'de Zwaan' in Teuge.

Hij trouwde te Diepenveen op 14-12-1871 met Gerritje te Borgel, geboren 21-03-1843 bij dorp Diepenveen. Het jonge paar werd pachter van de boederij 'de Keizer' in Borgele. (De naam de Keizerslanden in Deventer herinnert nog aan deze boederij.) In 1900 werden zij de pachters van de toen uit de as herrezen nieuwe Zwaan.

Dat onder de advertentie van 22 juni 1900 de naam H. Kloosterboer staat, is voor mij

een raadsel; immers dit zal A. Kloosterboer moeten zijn. Arend Kloosterboer en Gerritje te Borgel hadden geen kinderen. In mijn aantekeningen komt de naam van Johanna Egberdina Kloosterboer, geboren op 26-07-1877 op erve Bronsink, ook voor. Zij is nichtje van Arend, dochter van zijn broer Jan Hendrik Kloosterboer. Deze Johanna Egberdina trouwde op 16-12-1905 in Voorst (Twello) met Derk Broekhuis, een huisschilder, geboren te Deventer in 1874, zoon van Willem Broekhuis Alb.zn.

Tot slot kan ik nog mededelen dat Arend Kloosterboer op 23-02-1911 in Teuge is overleden; zijn weduwe Gerritje te Borgel overleed op 12-11-1913 in de gemeente Olst. Na hun vertrek in 1912 woonden Derk Broekhuis en Johanna E. Kloosterboer in Apeldoorn waar de eerste in 1950 en de laatste in 1959 is overleden. Van dit echtpaar heb ik een portret in mijn fotocollectie.

Ik herinner mij dat ik jaren geleden veel moeite heb gedaan om ook van Arend Kloosterboer en Gerritje te Borgel een portretfoto te vinden. Helaas is dat toen niet gelukt.

Als er lezers zijn die eventueel nog een aanwijzing kunnen geven om van laatstgenoemden een portret te vinden, hoop ik dat ze de redactie van de Kroniek willen inlichten.

Nieuwe aanwinsten

door J. Lubberts

- * In de gezonde apotheek, door H.J. de Groot, oud-predikant te Voorst
- * Gelderland 1900-2000. Eindredactie D. Verhoeven
- * Welsum 700 jaar, door E. Zijlstra-Bleijerveld, 1995
- * De Bakermat van de familie Jansen te Baak, Egmond en Alkmaar, door M. Kösters en B. Jansen
- * Acht delen "De Tweede Wereldoorlog". Uitgave Lecturama. Eindredactie K.A. van den Hoek

- * Deel I en II van Aircraft of the United States, door R.A. Saville-Sneath
- * Boek Genealogie Schaap Wellenberg
- * Diskette met foto's van/uit Twello
- * Ruimtelijke perspectieven Stedendriehoek 2030
- * 25 jaar Cultuurhistorisch beleid Voorst
- * Van de Hunnepe tot de zee. Geschiedenis Waterschap Salland
- * Reconstructie Veluwe (voorontwerpplan milieueffectrapport)
- * Woordenboek Elburgs dialect

Uit de bladen

door J. Roosenschoon

De OKV heeft met de oudheidkundige verenigingen in de regio een uitwisseling van de verenigingsbladen. Deze tijdschriften liggen in de ruimte in de Stationsstraat ter inzage. Hierbij een greep van enkele artikelen.

In *De Mothoek*, het tijdschrift van de vereniging Nuwenspete nr. 2006-4, schrijft J. van Eijck een artikel over Fietsbelasting. Van 1924 tot en met 1941 moest voor elke fiets waarmee van de openbare weg gebruik werd gemaakt, jaarlijks een bedrag aan de overheid worden afgedragen. Geen belasting is zo impopulair geweest als deze; hij werd ook als oneerlijk ervaren. Het betrof immers vooral de mensen met de laagste inkomens die juist van het gebruik van

hun fiets afhankelijk waren. Het was Hendrik Colijn, die als minister van Financiën in 1924 het voorstel tot deze belasting deed. Voor drie gulden moest elke fietseigenaar voortaan elk jaar een messing plaatje kopen, een rijwielbelastingmerk. Mensen met weinig inkomsten konden kosteloos zo'n plaatje afhalen, maar deze waren, ter herkenning, voorzien van een gat. De Duitse bezetter schafte de fietsbelasting in 1941 af.

In *Land van Lochem*, het tijdschrift van het Historisch Genootschap van Lochem, Laren en Barchem, staat een leuk artikel over Prentbriefkaarten. Verzamelaars van prentbriefkaarten noemen de jaren 1900-1910 de "gouden tijd". In die tijd konden

reizigers op de gekste plekken kaarten kopen en versturen. Deze kaartenrage wordt verklaard door de behoefte aan afbeeldingen van verre oorden en gebeurtenissen door de thuisblijvers. Tegenwoordig hebben we daar de televisie en internet voor. Het begin lag in 1871. Toen werd bij Koninklijk Besluit de briefkaart ingevoerd. De PTT had het monopolie hiervan en wie op de blanke kaart een afbeelding wilde drukken moest de kaarten eerst bij de PTT kopen. De geïllustreerde briefkaart werd in de volksmond 'ansichtkaart' genoemd; in Duitsland en Oostenrijk was de opmars van deze kaarten allang begonnen. Toen in 1905 de "gedeelde achterkant" werd ingevoerd en er dus meer ruimte kwam voor persoonlijke boodschappen nam dit nieuwe communicatiemiddel een grote vlucht. Prentbriefkaarten bleven lang iets bijzonders en dierbaars en werden daarom, tot vandaag aan toe, bewaard en verzameld.

Het herfstnummer van het *Nederlands Centrum voor Volkscultuur* heeft als thema 'het circus'. In acht artikelen komen verschillende aspecten van het Nederlandse circus aan de orde. Het circus ontstond in de 18e eeuw toen zelfstandige

artiesten als paardrijders, koorddansers, acrobaten en grappenmakers gingen samenwerken binnen één voorstelling. Hun gevarieerde show had direct succes bij het publiek. Het circus doet een beroep op alle zintuigen waardoor het publiek meegenomen wordt. Het hoofd van de bezoeker moet heen en weer draaien om niets te missen van de plotselinge, angstaanjagende, grappige of uitdagende acts. De aanleiding voor het thema van dit tijdschrift was het Circuscongres dat in oktober plaatsvond. Deze dag ging over het circus als kunst, circus als erfgoed en over de rol van de overheid. Op dit moment zijn er in Nederland zo'n 25 circussen, waarvan 13 specifieke kerst- of wintercircussen. Deze zijn duidelijk in opkomst. Het verslag over het circuscongres is bij het Nederlands Centrum voor Volkscultuur te verkrijgen. Frank van der Velden bespreekt in het artikel 'De helden van het circus' de weergave van circusonderwerpen in de beeldende kunst. Schilders als Appel, Koch, Israëls, Chagall, Picasso en Klee passeren de revue. Schilders zien het circus behalve als een plaats voor amusement vaak ook symbolisch: als spiegel van het leven.

Riw@copy
print & design

Marktstraat 2, 7391 DE Iwello, T. 0571-271104, F. 0571-273234, E. riw@copy@planet.nl, I. www.rwa-copy.nl
Openingstijden: maandag 13.30 - 17.30 uur, dinsdag t/m vrijdag 09.00 - 12.00 uur / 12.30 - 17.30 uur,
vrijdag koopavond 18.00 t/m 20.00 uur, zaterdag 09.00-12.00 uur

Bakker Bril - Voorst

Het ruim twee eeuwen oude pand van bakker Bril is nog steeds - na enkele verbouwingen - in gebruik.

Het pand staat op de monumentenlijst. De bakkerij bestaat meer dan 150 jaar en zoon Paul is de 5e generatie Bril. Het bedrijf is tegenwoordig uitgebreid met een koffie/theeschenkerij waar fietsers en wandelaars een welkome pauze

kunnen houden. De bakkerij is geregeld doel van excursies.

Ergaan dan steevast eigengemaakte producten mee naar huis.

Op de foto uit 1960 gaat de bakker met de bestelauto op

weg om brood te bezorgen.

GROOT ROESSINK

Enkweg 43 Voorst
Tel: 0575-501272

www.groot-roessink.com

- Nieuwbouw
- Verbouw
- Onderhoud
- Restauratie
- Molenbouw

Bouwen tussen heden en verleden